

ВАДИМ МУСІЙОВИЧ КАВСАН **(17.06.1939–08.10.2014)**

8 жовтня 2014 року, на 76 році пішов з життя Вадим Мусійович Кавсан – видатний учений у галузі молекулярної біології, молекулярної генетики і молекулярної нейрогенетики, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, лауреат Державної премії СРСР у галузі науки і техніки, активний член Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова.

В.М. Кавсан народився 17 червня 1939 р. у м. Донецьк у сім'ї службовця. У 1958–1960 рр. працював санітаром на Київській міській станції швидкої допомоги. У 1960–1964 рр. навчався у Київському медичному інституті ім. О.О. Богомольця на санітарно-гігієнічному факультеті, де отримав спеціальність «лікар-епідеміолог». У 1965–1969 рр. навчався в аспірантурі Інституту мікробіології і вірусології імені Д.К. Заболотного АН УРСР (нині – НАН України), а з 1969 року працював молодшим науковим співробітником цього інституту. З 1973 року працював в Інституті молекулярної біології і генетики НАН України старшим науковим співробітником, а у 1981–1983 рр. завідував лабораторією біосинтезу нуклеїнових кислот. У 1983 р. на базі лабораторії було створено однойменний відділ, який Вадим Мусійович очолював до останніх днів свого життя. Тривалий час працював за кордоном як запрошений дослідник і запрошений професор у провідних науково-дослідних центрах США (1992, 1994, 2000–2005 рр.), Нової Зеландії (1995), Франції (1996–1997 рр.) та інших країн.

У 1969 р. В.М. Кавсан захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю «біохімія» на тему: «Сірковмісні амінокислоти і структура цистеїнвмісного фрагмента поліедренного білку *Bombix mori*», а у 1985 р. – докторську дисертацію «Синтез і будова генів глобінів та інсулінів». Учене звання професора за спеціальністю «молекулярна біологія» йому присвоєно у 1990 р., а у 1995 році В.М. Кавсана обрано членом-кореспондентом Національної академії наук України за спеціальністю «молекулярна біологія і генетика».

Професор В.М. Кавсан – учений світового рівня. Він був одним із фундаторів молекулярної біології і молекулярної генетики в Україні та в СРСР, першим у СРСР розпочав дослідження структури й еволюції генів евкаріотів і одним з перших у світі – процес утворення ретровірусів та ретровірусних онкогенів. Отримав фундаментальні пріоритетні результати при вивченні організації, еволюції та регуляції експресії генів інсулінової родини. В останні роки його дослідження були присвячені пухлино-специфічним генам, які можуть бути молекулярно-генетичними маркерами пухлин головного мозку людини для вдосконалення їхньої діагностики та прогностичної оцінки, а також визначенню і характеристиці взаємодії потенційних молекулярних маркерів з основними сигнальними шля-

хами клітини, що необхідно не лише для розуміння процесу канцерогенезу, а й для виявлення механізмів функціонування нормального головного мозку. Професор Кавсан був одним із фундаторів бази синтезу генів за проектом країн Ради Економічної Взаємодопомоги (колишні країни «соціалістичного табору») «Ревертаза – Онкоген», на основі якої вперше в СРСР було синтезовано структурний ген; учасником Всесвітнього проекту з дослідження геному людини під егідою Всесвітньої організації з дослідження геному людини (HUGO, з 1988 р.), метою якого було визначення повної нуклеотидної послідовності геному людини.

За цикл робіт із здійснення наукової програми проекту «Зворотна транскриптаза (ревертаза)» (1973–1977 рр.), присвяченої ферментативному синтезу структурних генів та їх використанню для вивчення генетичного апарату тварин та вірусів, В.М. Кавсану у складі колективу авторів у 1979 р. було присуджено Державну премію СРСР у галузі науки і техніки. А у 1994 р. професора Кавсана було нагороджено премією Міжнародного антиракового союзу (UICC).

В.М. Кавсан був активним членом Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова, обирався у керівні органи Товариства; був також членом

Всесвітньої організації з дослідження геному людини (HUGO), Європейської асоціації дослідження раку (EACR), Європейської асоціації нейроонкології (EANO), Міжнародної асоціації з досліджень головного мозку (IBRO), Американської асоціації сприяння розвитку науки (AAAS) тощо. Працював також членом редколегій наукових журналів «Цитология и генетика» (Cytology and Genetics) та «Biopolymers and Cell». Він є автором 2-х авторських свідочств на винаходи, понад 160-ти наукових праць, статей та розділів у монографіях, близько 300 тез доповідей на конференціях, з'їздах і конгресах, переважна більшість яких були англійськими. Під його керівництвом виконано і захищено 19 кандидатських та 2 докторські дисертації.

Пам'ять про Вадима Мусійовича Кавсана, видатного Ученого, суворого Вчителя і принципового Громадянина, назавжди збережеться у пам'яті і серцях його вдячних учнів і колег, усіх, хто його знав, працював з ним поряд.

Президія Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова

Колектив Інституту молекулярної біології і генетики НАН України

Редколегія журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів»